

УДК 343.98:342.78

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/114-116

Каріна СЕРЕМЧУК

курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції

Віталій ТЕЛІЙЧУК

професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент

СПРИЯННЯ ГРОМАДЯН ОПЕРАТИВНИМ ПІДРОЗДІЛАМ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Протидія злочинності є однією з ключових функцій правоохоронних органів в будь-якому суспільстві. У цьому контексті важливо розглядати не лише роботу оперативних підрозділів, але й активну участь громадян у забезпеченні громадської безпеки. Сприяння громадян оперативним підрозділам може виявитися ефективним інструментом у розслідуванні злочинів.

На сучасному етапі, як слушно підкреслюють окремі науковці, конфіденційна співпраця громадян у сфері оперативно-розшукової діяльності пов'язана з виникненням загрози їхній безпеці, оскільки злочинці чинять активну протидію правоохоронним органам. У разі виявлення фактів зв'язку особи з правоохоронними органами вона може бути піддана остракізму з боку не лише правопорушників, але й законослужняних громадян. Усе це вимагає від держави вжиття дієвих заходів захисту конфідентів [1, с. 97].

Громадяни, як активні учасники суспільства, мають можливість робити вагомий внесок у протидію злочинності. Вони можуть надавати інформацію, спостерігати за подіями, допомагати правоохоронним органам у виявленні та припиненні правопорушень. Залучення громадян у діяльність оперативних підрозділів сприяє покращенню взаєморозуміння та довіри між суспільством та правоохоронними органами.

Однак, проаналізувавши ставлення пересічних українців до питань конфіденційного співробітництва з оперативними підрозділами, вчені дійшли висновку, що сучасне українське суспільство переживає глибоку кризу моралі, яка виявляється в недовірі громадян до державних органів, що ведуть боротьбу зі злочинністю. Низький рівень правової культури, правовий нігілізм, корупція, низька виконавча дисципліна, порушення законності, прав і свобод людини викликають глобальне небажання громадян брати участь у боротьбі зі злочинністю [2, с. 155].

У контексті оперативно-розшукового напрямку активна участь громадян виявляється надзвичайно важливою для швидкого та ефективного запобігання та розслідування злочинів з найменшими витратами сил і ресурсів.

Важливим напрямом удосконалення співпраці між правоохоронними органами та громадськістю є підвищення правової свідомості населення. Громадяни повинні знати свої права та обов'язки, а також порядок дій у разі виявлення злочину.

З цією метою доцільно проводити інформаційно-просвітницькі кампанії; організувати курси з правової підготовки для населення; створити систему заохочення громадян за сприяння правоохоронним органам.

Ще одним важливим напрямом удосконалення співпраці між правоохоронними органами та громадськістю є підвищення рівня довіри до поліції. Громадяни повинні бути впевнені, що їхні повідомлення про злочини будуть належним чином розглянуті, а їхня допомога – поцінована.

Варто зазначити, що багато вчених до напрямів удосконалення співпраці відносять розробку та реалізацію інформаційних кампаній, що є важливим етапом у залученні громадян

до протидії злочинності. Забезпечення доступу до інформації про сучасні методи та засоби протидії дозволить громадянам бути більш інформованими та активними.

Ще один напрям – створення електронних платформ для зворотного зв'язку між громадянами та правоохоронними органами – дозволить швидко обмінюватися інформацією про можливі злочинні дії та сприяти швидшому реагуванню на події. Проведення освітніх заходів та тренінгів для громадян з питань правових аспектів, методів допомоги правоохоронним органам та виявлення злочинів сприятиме підвищенню рівня громадської обізнаності.

Правове регулювання співпраці громадян з оперативними підрозділами в умовах воєнного стану має свої особливості та проблемні аспекти.

Умови воєнного стану спричиняють тимчасове обмеження окремих особистих прав та свобод громадян з метою забезпечення національної безпеки. Це може включати обмеження свободи пересування, права на особисту таємницю та інших конституційно закріплених прав. Законодавство може не визначати чітко правила щодо участі громадян в оборонних діях чи надання допомоги в умовах воєнного стану. Невизначеність може викликати проблеми при реалізації громадянської активності та взаємодії з військовими структурами [3, с. 351–354].

В умовах воєнного стану існує ризик зловживань владою, зокрема в сфері взаємодії з громадянами. Неправомірна репресивна діяльність владних структур може порушувати права та свободи громадян. Учасники громадянської активності часто можуть знаходитися в небезпеці, але законодавство може не забезпечувати їхнього адекватного захисту від можливих загроз.

В разі порушення прав громадян під час їхньої співпраці з оперативними підрозділами потрібні чіткі механізми компенсації та відшкодування завданої шкоди. Недостатній цивільний контроль за діяльністю військових підрозділів під час воєнного стану може призводити до безпекових та правозахисних проблем [4].

Для вирішення цих проблем необхідне розроблення та вдосконалення спеціального законодавства із чітким визначенням прав та обов'язків громадян в умовах воєнного стану, а також забезпеченням механізмів контролю та відшкодування.

Наостанок варто відзначити, що створення механізмів для легалізації громадських ініціатив у сфері протидії злочинності сприятиме формуванню партнерських відносин між правоохоронними органами та громадою.

У світлі розгляду питання сприяння громадян оперативним підрозділам у протидії злочинності можна визначити його ключову важливість для оптимізації оперативно-розшукової діяльності. Активна участь громадян в процесі виявлення, запобігання та розслідування злочинів виявляється ефективним засобом, що доповнює і розширює можливості правоохоронних органів.

Отже, здійснення та сприяння оперативно-розшуковій протидії злочинам передбачає взаємодію з громадськістю та населенням. Їх участь у проведенні оперативно-розшукових заходів є обмеженою, що знаходить своє відображення у низці аспектів:

- 1) залучені особи не мають права на прийняття рішень в ОРД;
- 2) зазначені особи позбавлені права комплексного застосування сил, засобів та методів ОРД;
- 3) такі особи залучаються до реалізації обмеженого кола завдань оперативних підрозділів;
- 4) перед залученою особою не розкриваються в повному обсязі спеціальні форми та методи ОРД, у той же час, відповідно до ст. 27 Закону України «Про державну таємницю», порядок надання доступу до державної таємниці особам, залученим до конфіденційного співробітництва з оперативними підрозділами правоохоронних та інших спеціально уповноважених органів, які проводять оперативно-розшукову, розвідувальну або контррозвідувальну діяльність, визначається керівниками зазначених органів за погодженням зі Службою безпеки України;
- 5) зазначені особи залучаються до виконання завдань ОРД добровільно.

Сприяння громадян оперативним підрозділам стає ключовим чинником для забезпечення оперативності та ефективності у протистоянні злочинності. Це робить можливим не лише швидке розслідування та запобігання правопорушенням, але й ускладнює дії злочинців, які намагаються ухилитися від відповідальності.

Отже, сприяння громадян оперативним підрозділам у протидії злочинності є важливим фактором забезпечення публічної безпеки. Удосконалення співпраці між

правоохоронними органами та громадськістю може бути досягнуто шляхом підвищення правової свідомості населення та рівня довіри до поліції

1. Давидюк В. Окремі аспекти забезпечення безпеки конфіденційного співробітництва осіб із правоохоронними органами. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2 (85). С. 95–104.

2. Кметь О. О. Стан наукових досліджень соціального та правового захисту осіб, які надають допомогу оперативним підрозділам на конфіденційній основі. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 1 (78). 2022. URL : <https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/04/kmet.pdf>.

3. Мертвянська А. О. Проблеми проведення оперативно-розшукової діяльності в реаліях сьогодення. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Вінниця, 17 трав. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 351–354.

4. Отрудько В. І. Проблеми соціального і правового захисту громадян, які сприяють оперативно-розшуковій діяльності підрозділів кримінальної поліції без укладання письмової угоди. *Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики*. Харків, 2018. С. 142–143. URL : https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/21_11_2018/pdf/66.pdf.

УДК 343.98:351.74

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/116-118

Рената ТАРАСОВА

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Віталій ТЕЛІЙЧУК

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА СЛІДЧИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У сучасний період кримінальний світ активно розробляє та реалізує стратегії, спрямовані на безкарне викрадення державних коштів, фінансові махінації, злочинні дії, пов'язані з наркотиками, торгівлею людьми. Організована злочинність посилює свої позиції, а злочини насильницького та корисливо-насильницького характеру стають більш поширеними та численними. Ці дії завдають значної шкоди не лише окремим особам, але й суспільству та державі в цілому [1].

За таких обставин стає критичною потреба в значному підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю, у поліпшенні якості роботи правоохоронних органів, спрямованої на запобігання, своєчасне виявлення та припинення злочинів, а також у виявленні та розслідуванні причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів, у проведенні профілактичних заходів щодо порушень закону [2].

Все це підкреслює важливість питань щодо ефективності роботи слідчих підрозділів, яким не лише доручено здійснення розслідування кримінальних правопорушень та розшукових заходів, але й надано право проведення конфіденційних досліджень, включаючи використання неконвенційного співробітництва.

Під час проведення досудового розслідування слідчий має можливість виконувати приховані розслідувальні дії, включаючи використання інформації, отриманої шляхом конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучення цих осіб до проведення оперативно-розшукових та конфіденційних розслідувальних заходів у випадках, передбачених відповідним законодавством та нормативними актами. Підтвердженням цього є глава 21 Кримінально-процесуального кодексу України [3].